

Šiandien pristatyta Jono Griniaus darbų knyga turi istorinę vertę. Tai langas arba durys, plačiai atvertos į prieškario mokslą ir į prieškario Vytauto Didžiojo universiteto estetikos kurso auditorijas. Knyga atskleidžia išties turtingą vieno mūsų iš nedaugelio meno teoretikų mąstyseną, palyginti platų jo prielaidų spektrą – platesnį, nei manome, paskaitę jo vieną ar kitą kontroversiją sukėlusį straipsnį. Knyga įtikina, kad Jonas Grinius buvo gerai apsiskaitęs mokslininkas, puikus profesorius, eruditas, nuoseklus, aiškus proto mąstytojas, jautrios sielos žmogus, reiklus kitiems ir sau, gebėjęs sieti teorijas ir dienos klausimus, o ypač – visada išryškinti meno ryšį su žmogui ir žmogiškomis vertybėmis.

EUROPOS GYDYTOJŲ KATALIKŲ ASOCIACIJŲ FEDERACIJOS VALDYBOS POSĖDIS KIOLNE

2001 m. lapkričio 9–11 d. Kiolne aukštosios sporto mokyklos (didžiausia Vokietijoje) viešbutyje įvyko eilinis Europos gydytojų katalikų federacijos valdybos posėdis. Dalyvavo Vokietijos, Prancūzijos, Ispanijos, Šveicarijos, Slovėnijos, Kroatijos, Vengrijos, Lenkijos, Portugalijos, Lietuvos asociacijų vadovai. Lapkričio 9 d. vakare įvyko neoficialus valdybos narių pasitarimas, pabendravimas, o 10 d. vyko posėdis, kurį pradėjo federacijos prezidentas prof. J.Marekas (Čekija), pasibaigus kapeliono V.Pozaiko (Kroatija) vadovaujamai maldai. Prezidentas peržvelgė pavasarį Mančesteryje įvykusio posėdžio nutarimus, o sekretorius prof. A.Anzani (Italija) įteikė visiems dalyviams to posėdžio gražiai įrištus dokumentus. Federacijos išdininkas Ch.Bregeonas (Prancūzija) pateikė finansinę ataskaitą, nurodydamas, kad daugelis asociacijų neatsiskaitė už praėjusius metus ir daugelis dar nesumokėjo už dabartinius. Jis pasiūlė ir valdyba pritarė, kad kiekvienas FEAMC asociacijos narys turi per metus mokėti po vieną eurą nario mokesčio.

Federacijos prezidentas prof. J.Marekas kalbėjo apie tarptautinę padėtį, prasidėjus pasaulio kovai prieš terorizmą, apie eksperimentus su žmogaus embrionais ir su tuo susijusius gydytojų katalikų uždavinius. Buvo išplatinta Vatikano leidinio iš italų kalbos į anglų kalbą išversta deklaracija apie žmogaus embriono kamieninių ląstelių produkcijos mokslinį ir terapinį panaudojimą (*Declaration on the production and the scientific and therapeutic use of human embryonic stem cells*, Roma–Vaticano, 2000, p. 1–18). Joje pabrėžiama, kad išskyla svarbių etinių problemų, nes žmogaus embrionas nuo pat gametų susijungimo momento tampa žmogaus subjektu, turinčiu teisę

į savo gyvenimą, o paimant jo vidinių ląstelių masę, sutrikdomas jo vystymasis – jis nužudomas. Tai yra amoralus aktas.

Prof. Anzani kalbėjo apie atsakymus į išplatintą anketą. Ji padeda spręsti apie atskirų asociacijų veiklą. Apgailestaujama, kad ne visos asociacijos pateikė atsakymus ir kad ne visos atsiunčia savo atstovus į valdybos posėdžius. Sekretorius siūlė kreiptis į episkopatus, kad būtų suaktyvinta asociacijų veikla ir kad visų Europos valstybių gydytojų katalikų organizacijos dalyvautų FEAMC veikloje. Kiekviena asociacija turi pateikti savo veiklos metinę ataskaitą. Metines ataskaitas pateikė Prancūzijos, Lenkijos, Lietuvos, Belgijos, Čekijos, Vokietijos, Ispanijos, Šveicarijos, Vengrijos, Portugalijos gydytojų katalikų asociacijos. Nepateikusieji buvo paprašyti pateikti.

FEAMC kapelionas V.Pozaikas pateikė krikščionybės ir islamo religijų palyginimą. Kadangi po 2001 m. rugsėjo mėn. 11 d. musulmonų teroristų išpuolio Amerikoje apie islamo religiją daug kalbama, tad smulkiau nusakysiu, kas buvo sakoma kapeliono pranešime.

Kadaiše islamas yra buvęs ne tik politinės, bet ir religinės sėkmės laidas. Pereiti nuo krikščionybės prie islamo skatino su juo susijusi aukšta graikų kultūra. Tačiau islamo helenizacija sutriko, įvykus „filosofijos destrukcijai“. Tapo akivaizdu, kad islamas ir filosofija yra nesuderinami: Avicenos ir Averojaus įpėdiniai yra Vakaruose, o ne islamo pasaulyje. Išpažįstant islamą galima būti tikrai paklusniam, bent negalima mąstyti. Krikščionybė yra susijusi su istorija, o islamas egzistuoja savaimė – be istorijos. Jame yra politeistinių bruožų, kurie palaikė Korano pastovumą ir padarė jį istoriškai suprantamą. Toliau pranešėjas paaiškino Korano esmę.

Koranas yra dieviškosios knygos – *Kitah* skelbimas. Joje nėra istorijos, tik Dievo žodis. Joje nėra kūrybos ataskaitos, pateikiama tik jos baigtis. Tikrovė yra niekas, ji egzistuoja tik per kūrybos veiksmą. Todėl Koranas nesako, kas yra Dievas, bet kalba musulmonams tikrai apie dieviškus Jo darbus. Kas prieštarauja Koranui, prieštarauja Dievui, kuris yra prieštaraujančiojo egzistencijos šaltinis. Todėl netikintis pasaulis neturi teisės egzistuoti; jis turi teisę tik būti atverstas į tikėjimą ar sunaikintas. Eschatologija (mistika) yra svarbiausias Korano žodis: pasaulis egzistuoja tam, kad pražūtų. Teismo dieną tik tikintieji bus išgelbėti. Kūnas mirs ir pereis į nebūtį. Dievas jį prikels.

Kalbėdamas apie Dievą, islamas sako, kad negalima galvoti ar filosofuoti apie Jį. Korane nėra koncepcijos apie Dievą, yra tik požymių apie Jo darbus. Musulmonų *Kalam* nėra teologija, bet tik apologija (gynimas). Dievas neturi nieko bendra su žmogumi. Nėra jokio santykio tarp Dievo ir musulmono. Dievas nėra Dievas iš Senojo ar Naujojo Testamento, tai nauja religija. Dievas nepasirodo, bet pateikia savo įsakymus. Iš 99 Dievo vardų nė vienas nenurodo Jo buvimo – Dievas yra veikimas. Dievas nėra asmuo,

bet Jėga, Valia ir Įsakymas. Tikintysis pats gali atsisakyti savo noro ir prisi-
taikyti prie eschatologinės Dievo Valios.

Kalbėdamas apie žmogų, pranešėjas nurodė, kad Biblijoje yra pasakyta, jog Dievas savo žemiškąjį gyvenimą padarė žinomą žmogui ir pasiūlė jam savo bendradarbiavimą. Yra tarpusavio pasitikėjimo ir teisingumo santykis. Tuo tarpu islamas teigia, kad žmogus nėra individas: jis pats negali egzistuoti, tik Dievas tą jam leidžia. Todėl žmogus egzistuoja dėl Valios veikimo, o ne todėl, kad jis šiuo metu yra. Viskas, kas su juo atsitinka, yra Dievo Valia. Fizinio blogio, skausmo problema neegzistuoja Korano pasaulyje. Kiekvienas įvykis priklauso nuo Dievo Valios. Vienintelis blogis yra nepaklusimas Dievo įsakymams, iš religinio blogio didžiausias yra netikėjimas. Islamas duoda teisę kovoti prieš nemusulmonus. Musulmonas išreiškia savo tikėjimą, būdamas paklusnus Dievui. Pranašas Biblijoje Dievui yra subjektas, o pagal islamą jis yra pasyvus – yra gavėjas ir perdavėjas, tarpininkas; pranašas nėra įkvėptas. Vien tik Žodis yra svarbus ir neskiriantis žmogaus ir Dievo istorijos.

Moralė Korane suprantama taip: Dievas iš esmės nėra geras. Jis nėra moralės pagrindas. Moralės normų bazė yra tikrai vienas Koranas. Korano Dievas yra Valia, kuri pasireiškia skiriant musulmonus nuo nemusulmonų. Nemusulmoniška žmonija yra blogis. Visa tai, kas nėra islamiškos kilmės, prieštarauja kūrybinei Valiai. Dievas nenaikina nemusulmonų, nes Jo Valia yra paveikta musulmonų noro, kurie kviečia įvykdyti nuosprendį netikinčiųjų pasauliui, blogio pasauliui. Nekoranas neturi teisės realiai egzistuoti Korano Dievo pasaulyje, nes gėris yra Korane, o blogis – nemusulmonas. Taigi pažinimo koncepcijoje skiriama – gera–bloga. Remiantis pažinimo asketizmu yra skelbiamas šventasis karas – *džihada* (kitų aiškinama, kad tik dvasinio lygmens) prieš blogį – prieš nemusulmoną.

Pranešėjas kalbėjo, kad islamas yra nauja, skirtinga, alternatyvi ir radikaliai oponuojanti krikščionybei religija. Islamas sukūrė skirtumą tarp Rytų ir Vakarų. Krikščionybė – tai dvi karalystės, vidinė – nematoma. Korano karalystė yra išorinė – matoma ir jo Dievas nėra susijęs su žmonija. Jis nemyli žmonių ir nesiekia jų meilės. Jis siekia tik paklusnumo. Kalbėdamas apie abiejų religijų skirtumus, kapelionas nurodė, kad krikščioniškasis tikėjimas moko Dievą pažinti, o islamo religija yra tik paklusnumas Dievo Valiai šiame pasaulyje. Islamas nėra mistinis tikėjimas, misticizmas tampa islamu (sufizmu) per krikščionis, kurie priėmė islamo tikėjimą ir įvedė meilės sąvoką tarp Dievo ir žmonijos; tačiau tai nebuvo mistinės meilės Dievui priežastis, kaip nukryžiuojamas krikščionybėje. Krikščionybėje jaučiamas tikėjimo poreikis, siekiant vidinio asmens formavimosi, matomas gyvenimo ir maldos ryšys: vidiniai ir išoriniai veiksmai. Islamo tikėjimas yra paprastas, nereikalaujantis didelio tradicinės religijos lūžio. Šis tikėjimas

neapsunkina asmeniškai, nes tereikalauja paprastos religinės praktikos: paprastų išorinių apeigų – maldos, piligrimystės, labdaros ir tikėjimo. Blogo pasaulio griovimas ir naujo kūrimas suteikia islamui stebuklingiausią ginklą: indiferentiškumą mirčiai. Matomi įvairūs islamo laimėjimai: egzistuoja arabų pasaulis – Persija, Iranas, Irakas, Saudo Arabija, Turkija.

Toliau pranešėjas kalbėjo, kad islamo religija nurodo, jog šio pasaulio realybė yra niekas, paties žmogaus gyvenimas yra niekas. Vertė yra tai, kas eina po gyvenimo – eschatologija. Sutuoktuvės ir gimdymai labai vertinami. Aukščiausias gėris – Alacho valia, kaip nurodoma Korane. Krikščionybė pripažįsta visų daiktų vertę – autonomiją, einančią link *lex aeterna* – link amžinojo šventojo plano, kuris konkretizuojamas kūrybiniame darbe. Žmogus yra Dievo atvaizdas, kūniška ir dvasinė būtybė, laisva ir apsisprendžianti, kurią Dievas norėjo sau sukurti. Pabrėžiamas kiekvieno individo žmogiškasis orumas. Žmogaus gyvenimas yra nepakartojamos vertės; jis negali būti paaukotas bet kuriam kitam pasaulio gėriui.

Baigdamas pranešėjas pateikė išvadas: 1. Žmogaus didingumo išaukštinimas atvedė prie ateizmo. 2. Nuo autonomijos pereita prie savo gebėjimų per didelio vertinimo – individualizmo. 3. Aksiologinėje (mokslas, tiriantis vertybių prigimtį) sistemoje pareigas užgožė gyvenimo kokybė. 4. Pačiam gyvenimui paliekamas prioritetas ieškoti malonumo, propaguojamas laimės kultas, konsumizmas (vartotojiškumas). 5. Užmirštama atsisakymo kultūra, nepropaguojamas entuziazmas. 6. Neigiamas kančios tikslas ir gebėjimas kentėti.

Buvo pateiktos ir praktinės išvados: 1. Gyvenimo nuovargis, depresija – XX amžiaus liga. 2. Gyvenimo baimė: bėgama nuo vedybų ir šeimos. 3. Bėgama nuo gyvenimo (kontracepcija, sterilizacija, abortas, savižudybė kaip laisva mirtis). 4. Eutanazija kaip loginė progresija; tėvai legalizavo savo vaikų žudymą – abortą, dabar vaikai legalizuoja savo tėvų žudymą – eutanaziją. Taigi dabar žmonija yra prieš alternatyvų pasirinkimą: gyvenimo kultūra ar mirties kultūra! („Duodu jums pasirinkti arba gyvenimo kelią, arba mirties kelią“, – Jer 21,8; „Pradėjau prieš Tave gyvenimą ir mirtį, palaiminimus ir prakeikimus. Rinkis gyvenimą“, – Įst. 30,19).

Kadangi 2003 m. Bratislavoje įvyks Europos X kongresas, tad buvo sudaryta komisija parengti pranešimų tematikai. FIAC generalinis sekretorius dr. F.Blinas (Prancūzija) pateikė dokumentą apie eutanaziją Europoje. Viceprezidentas dr. H.Stevenas (Olandija) kalbėjo apie eutanaziją Olandijoje.

Buvo aptartas FIAMC 21-asis pasaulinis kongresas; jis įvyks 2002 m. rugsėjo 1–4 dienomis Seule (Korėja). Nutarta pavasarinį Europos valdybos posėdį 2003 metais suorganizuoti Vilniuje. Leidybinį darbą – žurnalus ir knygas pateikė Vokietijos, Ispanijos, Šveicarijos, Lietuvos (Lietuvių katalikų mokslo akademija, asociacija *Už gyvybę*).

Pasibaigus posėdžiams, 18 val. vykome į koplyčią „Madona griuvėsiuose“ Kiolno senamiestyje. Po šv. Mišių koplyčios klebonas papasakojo jos istoriją – statyta XII a., karo metu buvo sugriauta, vėliau atstatyta. Priėmimo vakarienė buvo suruošta viename iš senųjų pastatų Reino krantinėje. Lapkričio 11 d. įvyko ekskursija į garsųjį Wallrafo–Richartzo muziejų. Jį įkūrė Kiolno universiteto rektorius kanauninkas Ferdinandas Francas Wallrafas (1748–1824), labai mėgęs meną. Kiolno pirklys Johanas Heinrichas Richartzas (1795–1861) finansavo ir muziejus buvo atidarytas 1861 07 01. Jame yra gausi ankstyvojo (nuo 1300 m.) ir dabartinio meto meno kūrinų kolekcija (Diūrerio, Rubenso, Rembranto, van Deiko, Murillo ir kitų žinomų dailininkų). Dabar muziejus įsikūręs naujame erdviame pastate. Grožėjomės garsiąja Kiolno katedra, ji buvo statoma šešis šimtus metų (1248–1880) ir karo metu išliko nesugriauta (aplink ją esantis senamiestis buvo sugriautas, dabar jau atstatytas).

Kitas FEAMC valdybos posėdis įvyks 2002 metais Lenkijoje.

*Prof. habil. med. dr. Leonas Laimutis Mačiūnas,
FEAMC valdybos narys*

Vilnius, 2001 m. lapkričio 25 d.